

Переосмислення проблеми важливості моральної складової працівника поліції – це крок на шляху до реалістичного погляду на себе. Таким чином, справжнім фахівцем своєї справи може стати лише той, хто оцінює свої дії не лише з точки зору державного закону, а й внутрішнього закону совісті та честі. Саме тому автором загострене питання необхідності подальших наукових розробок в обраній темі.

Список бібліографічних посилань

1. IASP. Ethics Training in Law Enforcement. 1999. URL: <http://www.theiasp.org/pubinfo/ethicstraining.html> (дата звернення: 28.02.2019).
2. Лапшина В. Л. До питання про сутність феномену професіоналізму правоохоронця // Становлення, розвиток відомчої освіти та науки, основні напрямки удосконалення підготовки кадрів органів внутрішніх справ України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 січ. 2000 р.) / ред. А. С. Тяпкін ; Ун-т внутр. справ. Харків, 2000. С. 60–66.
3. Подольская Е. А. Ценностные ориентации и проблема активной личности. Харьков : Основа, 1991. 162 с.
4. Професиональная этика сотрудников правоохранительных органов : учеб. пособие / под ред. Г. В. Дубова и А. В. Опалева. 2-е изд. М., 2000. С. 16–17.

Отримано 25.02.2019

УДК 159.9

Олена Павлівна МАКАРОВА,

*старший викладач кафедри педагогіки та психології
факультету № 3 (підрозділів поліції превентивної діяльності)
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук;*

 <https://orcid.org/0000-0002-5480-5942>

ТЕОРЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ НА ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

*Розглянуто теоретичні дослідження професійної ідентичності, які
знайшли своє відображення у роботах вітчизняних науковців.*

Вітчизняні дослідники доводять, що професійна ідентичність – продукт тривалого особистісного та професійного розвитку. Найбільш переконливо ця ідея обґрунтована в концепції професіогенезу О. Єрмолаєвої. Згідно з основними положеннями цієї концепції професійна ідентичність складається тільки на достатньо високих рівнях опанування професією і визначається як стійке узгодження найголовніших елементів процесу професійного розвитку. Це системна характеристика суб'єктивно-соціально-діяльнісного співвідношення, та є регулятором, що виконує стабілізуючу і перетворюючу функції,

співвідношення яких забезпечує професійне самовизначення та розвиток професіонала [3–5]. Є Клімов, у своїй трудовій концепції, розглядає професійну ідентичність в контексті професійної самосвідомості [9].

Грунтовні розвідки професійної ідентичності висвітлено у працях М. Абдулаєвої, Н. Антонової, Ж. Вірної, Н. Волянчук, В. Зливкова, Н. Іванової, Г. Ложкіна, В. Павленко, Т. Румянцевої, Т. Стефаненко, Л. Шнейдер, І. Яковенко та ін.

О. Кір'янова визначає професійну ідентичність як стійке узгодження індивідуальних ознак, умов та змісту професії, забезпечення досягнення на конкретному етапі конкретного суб'єктивного рівня професіоналізму, обумовлення подальшого професійного зростання та можливостей перенесення сформованих навичок та вмій у змінні умови діяльності, Результатом проведеного нею пілотажного дослідження, спрямоване на вивчення професійної ідентичності як одного з факторів адаптації в соціокультурному середовищі стали висновки про те, що професійна ідентичність має інтегральний характер і є універсальним показником адаптації фахівців у професійному середовищі [12]. Ю. Москаль наголошує, що в професійній ідентичності взаємозалежні цінності та емоційні складові, а її досягнення відбувається за допомогою рефлексії та самозіставлення внутрішнього й зовнішнього світів, як досвіду соціального та духовного життя особистості [11]. Професійна ідентичність розглядається Т. Міщенко відповідно до концепції становлення особистості професіонала в контексті професійної діяльності та виступає як критерій професійного розвитку та свідчить про якісні і кількісні особливості прийняття людиною а) себе як професіонала; б) конкретної професійної діяльності як способу самореалізації і задоволення потреб; в) системи цінностей і норм, характерних для даної професійної спільноти [10].

У дослідженнях Т. Стефаненко професійна ідентичність визначається не тільки як усвідомлення своєї тотожності з професійною спільнотою, але і як її оцінка, психологічна значущість членства в ній, своєрідна ментальність, відчуття своєї професійної компетентності, самостійності і самоефективності, тобто переживання своєї професійної цілісності і визначеності. Тут акцент зміщується з ділової і соціально-психологічної, трудової вираженості до самовираження, до образу «Я» [15]. Е. Зеєр визначає професійну ідентичність як професійний «Я-образ», що містить в собі професійні стереотипи та унікальність власного «Я», усвідомлення своєї тотожності з професійним образом «Я» [6]. Як концептуальне уявлення людини про своє місце у професійній групі й відповідно у суспільстві розглядають професійну ідентифікацію Н. Іванова та Є. Конєва. Це уявлення супроводжують певні цінності та мотиваційні орієнтири, а також суб'єктивне ставлення до своєї професії [1, 8]. О. Володарська доводить, що ідентифікація з професійною групою

активізує три психологічні аспекти особистості, а саме: а) емоційний – переживання й оцінка власної належності; б) когнітивний – усвідомлення та диференціація характеристик і властивостей значущої групи; в) діяльнісний, який виражається через поведінку, реалізацію норм і групових цінностей [2].

К. Тороп указує, що структура ідентичності досить розмаїто представлена у наукових дослідженнях, але найчастіше вирізняються когнітивний, мотиваційний й ціннісний компоненти. Окрім цього, досить поширеним є ієрархічне уявлення структури ідентичності, яка включає наступні рівні: основою або первинним шаром ідентичності є ототожнення індивіда із мікросередовищем, етнічною, регіональною, релігійною, самотнією задля самозахисту й укріплення власних позицій у суспільстві; особистісний рівень визначає потребу індивіда у єдності із культурним середовищем задля самовизнання й самоповаги; професійно-діяльнісний – відзеркалює особливості самореалізації індивіда у діяльності, професії, суспільстві [16].

Деякі науковці розкривають у структурі професійної ідентичності три групи компонентів: просторово-часові характеристики діяльності (мотиваційний з критерієм – сформованість мотивів і цілей майбутньої професійної діяльності; когнітивний з критерієм – уміння здійснювати пошук та обробку інформації); внутрішні (емоційно-вольовий з критерієм – емоційне ставлення до діяльності, вольові риси й емпатійний з критерієм – відбиття емоційних переживань внутрішнього світу іншої людини) та зовнішні (комунікативний з критерієм – сформованість комунікативних умінь, діялісно-практичний з критерієм – наявність сформованих професійних умінь і навичок) [13]. У міждисциплінарному дослідженні П. Вайнріча [17] структура ідентичності включає в себе три основні блоки: систему конструктів, систему станів впливу і сутнісно-діялісну систему; перша і третя системи є основними структурними компонентами ідентичності, між якими існує складний зв'язок. Таким чином автором здійснено спробу виділити структурні компоненти ідентичності на основі аналізу її функцій, головні серед яких – конструювання навколишнього світу і пошук свого місця в ньому, а також визначення концептуальних меж активності та взаємодії. Професійна ідентичність при цьому постає як складне явище, що формується на базі індивідуально-культурного і діялісного досвіду особистості [7].

Аналізуючи феномен професійної ідентичності, зокрема особливості її структури, Т. Румянцева вказує, що досягнення професійної ідентичності передбачає самостійну і відповідальну побудову свого професійного майбутнього, високу готовність смислових і регуляторних основ поведінки в ситуаціях невизначеності професійного майбутнього,

що наближається, здійснення особистісного і професійного самовизначення та самоорганізації (набуття досвіду), інтеграцію в професійне співтовариство, наявність сформованого адекватного образу «Я», в якому актуалізовані відповідні професійно важливі якості [13].

Список бібліографічних посилань

1. Бугенко Ю. В., Мілорадова Н. Е. Довузівська підготовка – етап професійного становлення сучасного працівника ОВС. *Право і Безпека*. 2005. Т. 4, № 6. С. 174–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2005_4_6_49 (дата звернення: 20.02.2019).
2. Воляннюк Н. Ю. Психологія професійного становлення тренера : монографія. Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. 444 с.
3. Ермолаева Е. П. Психологические уровни субъективности как параметры профессиональной идентичности. М. : Ин-т психологии РАН, 2004. С. 43–54.
4. Ермолаева Е. П. Психология социальной реализации профессионала. М. : Ин-т психологии РАН, 2008. 347 с.
5. Євдокимова Н. О. Професійно-психологічний тренінг як технологія становлення професіонала. *Актуальні проблеми психології*. 2009. Т. 7, вип. 20, ч. 1. С. 125–128.
6. Иванова Н. Л. Профессиональная идентичность в социально-психологических исследованиях. *Вопросы психологии*. 2008. № 1. С. 89–100.
7. Иванова Н. Л. Самоопределение личности в бизнесе : моногр. М. : МАПН ; Ярославль : Аверс-Плюс, 2007. 204 с.
8. Идентичность : хрестоматия / сост. Л. Б. Шнейдер. М. : Изд-во Моск. психол.-социал. ин-та ; Воронеж : МОДЭК, 2003. 272 с.
9. Климов Е. А. Путь в профессионализм (психологический взгляд) : учеб. пособие. М. : Флинта, 2003. 320 с.
10. Мілорадова Н. Е. Використання тренінгу з метою розвитку навичок застосування методів психологічного впливу у професійній діяльності правоохоронців. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби*. 2012. № 1. URL: http://www.nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2012_1_36.pdf (дата звернення: 25.02.2019).
11. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність: український контекст. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 405 с.
12. Ричи Ш. Управление мотивацией / пер. с англ. Е. М. Климова. М. : Юнити-Дана, 2004. 393 с.
13. Румянцева Т. В. Особенности структуры идентичности студентов второго курса медицинского вуза. *Ярославский психологический вестник*. 2005. Вып. 16. С. 73–75.
14. Самкова О. М. Психологічні особливості професійної ідентифікації психологів // Актуальні питання сучасної психології : матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених / за ред. С. Б. Кузікової, І. М. Щербакової, К. М. Пасько та ін. Суми : Вид-во Сум. ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. С. 338–341.
15. Стефаненко Т. Г. Етнопсихология : учеб. М. : Аспект-Пресс, 2003. 368 с.
16. Тренінг розвитку професійних настановлень майбутніх правоохоронців : навч.-метод. посіб. / Н. Е. Мілорадова, Е. В. Шеховцова, О. І. Федоренко, В. В. Доценко ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Стиль Издат, 2015. 120 с.

17. Argyle M. The social psychology of work. Harmondsworth, England : Allen Lane, 1972. 291 p.

Отримано 25.02.2019

УДК 378.635.174(477)(043.5)

Маргарита Вікторівна ЗАДОРОЖНА,

слідчий слідчого відділу Покровського відділення поліції

Криворізького відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДІЛЬНИЧНОГО ОФІЦЕРА ПОЛІЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ МВС

Розглянуто особливості психолого-педагогічних умов підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції та специфіку професійної освіти правоохоронців. Акцентовується увага на особливості підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі вивчення фахових дисциплін. Представлено теоретичний аналіз поняття «психологічна стійкість», розкрито зміст головних понять і термінів цієї проблеми. Виділено вимоги до психологічної та педагогічної підготовки дільничного офіцера поліції.

Сучасна ситуація в Україні, що стосується областей, в яких проводиться ООС (операція Об'єднаних сил), призводить до тенденції зростання організованої злочинності, групових порушень публічного порядку та публічної безпеки, суспільної напруженості. Дані фактори є причинами реформування суспільних інститутів, у першу чергу Міністерства внутрішніх справ. На сьогодні, суттєво зросли професійні та особистісні вимоги до працівників Національної поліції, які виконують свої функції по забезпеченню публічного порядку та безпеки, охороні прав і свобод громадян, а також по повному та всебічному розкриттю кримінальних злочинів. Це говорить про те, що перед працівниками поліції стоїть множинність завдань та обов'язків, які необхідно виконувати. Специфікою професійної діяльності майбутніх дільничних офіцерів поліції є виконання службових задач в екстремальних умовах, перебування у злочинному середовищі, затримання озброєних злочинців. Говорячи про фахові дисципліни, ми маємо на увазі комплекс педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння курсантами, майбутніми офіцерами поліції знаннями, уміннями і навичками професії, розвиток їхньої компетентності та професіоналізму, виховання загальної і фахової культури.

Головною метою виховання майбутніх офіцерів Національної поліції має стати формування їх як особистості, громадянина, патріота